

Ritva Niskala

KIRJASTOTÖISSÄ AFRIKASSA

OSA 3: NAMIBIAN KIRJASTOVERKKO UUDISTUU

Ritva Niskala toimi vuodesta 2001 alkaen kirjastojen kehittämissä tehtävissä Namibiassa. Tässä artikkelissa Niskala kertoo Namibian kirjastoverkon uudistamiseen liittyvistä vaiheista 2000-luvun alkupuolella. Aiemmin on julkaistu artikkelisarjan osat 1 ja 2, joissa Niskala kuvasi kokemuksiaan kirjastoalan tehtävissä Mosambikissa 1990-luvun loppupuolella sekä Namibiassa vuosina 2013–2021.

Kiinnostavimpia hankkeita Namibian työurallani olivat yleisten kirjastojen kehittäminen tietopalvelu- ja oppimiskeskuksiksi ja kolmen maakuntakirjaston perustaminen.

Muutokset mahdollisti rahoitus kahdesta kansainvälisten organisaatioiden ja Namibian hallituksen rahoittamasta kehitysyhteistyöohjelmasta: Education Sector Improvement Programme (ETSIP) ja Millennium Challenge Account Namibia (MCA-Namibia). Kumpaankaan ohjelmaan kirjastosektorin kehittämistä

ei alun perin hyväksytty. Rahoituksen saivat järjestymään kaksi Namibian opetusministeriön kirjasto- ja arkisto-osaston johtajaa, jotka olivat ammatillisesti, hallinnollisesti ja persoonina kyyvykkäitä. Tehtävässä toimi ensin Ellen Namhila, joka oli suorittanut kirjastoalan tutkinnon Suomessa Kirjastoseuran stipendiaattina, ja hänen jälkeensä Veno Kauaria, joka oli valmistunut alalle Yhdysvalloissa Namibian vapautustaistelun ajan paikolaisena.

Maakuntakirjastojen avajaiset vuonna 2014. Gobabis, Omaheken maakunta. Kuva: Ritva Niskala.

Taistelu Maailmanpankin kanssa ja yleisten kirjastojen muutos

Namibiassa toteutettiin 2000-luvun alussa laaja koulutuksen kehittämisohjelma (Education Sector Improvement Programme, ETSIP) kansainvälisellä kehitysyhteistyörahoituksella. Kirjasto- ja arkisto-osaston johtaja, Ellen Namhila onnistui laajoilla päättäjätason verkostoillaan saamaan yleisten kirjastojen verkon sekä Kansalliskirjaston ja Kansalliskirjaston toimintojen kehittämisen mukaan ohjelmaan, suunnittelua johtaneen Maailmanpankin tiimin kovasta vastustuksesta huolimatta. (Namhila, 2013; Republic of Namibia, 2007, 57–64).

Näkyvin saavutus ETSIPin kirjasto-ohjelmassa oli Namibian yleisten kirjastojen mallin ja toimintatavan muuttaminen pienistä vähän käytetyistä lainakirjastosta opiskelu- ja tietopalvelukirjastoksi. ETSIPin takaaman rahoituksen turvin luotiin yleisten kirjastojen verkon atk-malli ja hankittiin yleisötietokoneet, kopiokoneet ja internet-yhteys vähitellen kaikkiin 60 yleiseen kirjastoon. (Republic of Namibia, 2006). Tiloja uudistettiin vastaamaan opiskelun tarpeeseen ja aineistonhankinnan perusteita laajennettiin kaikkien koulutusasteiden oppimateriaaleihin. Uusia aikuiskoulutuskeskus-kirjasto-palvelupisteitä alettiin rakentaa ja se laajensi maaseudun kirjastoverkkoa. Tärkeä osatekijä, joka tuki muutosten toteuttamista ja kestävyyttä, oli henkilöstön päteväi-

tymiskoulutuksen ja atk-koulutuksen rahoittaminen.

Laadukkaan koulutuksen vientiajatuksia voi soveltaa myös kirjastosektorilla

Yleisten kirjastojen muutosta tuki Suomen ja Namibian välinen yhteistyö. Vuonna 2002 alkanut Vantaan, Espoon ja Helsingin monialainen yhteistyöprojekti Windhoekin kaupungin kanssa tuki yhtenä konkreettisenä kohteena pääkaupungin laidalla köyhien asuinalueiden vyöhykkeelle kahta kirjastoa: Greenwell Matongon perustamista ja Maxuililin laajentamista ja näiden kirjastojen palvelujen kehittämistä. Kaupunkien laidoilla epävirallisilla asuinalueilla elää äärimmäisessä köyhyydessä tai minimitoimeentulolla ainakin 40% maan väestöstä. Greenwell Matongon ja Maxwililin kirjastoista tuli eläviä todisteita

Windhoekin monet kasvot. Informal settlements eli köyhän väestön itserakennettujen alumiinipeltiasumusten alueet kasvavat jatkuvasti köyhyyden, työttömyyden ja maaltamuuton takia. Kuva: Ritva Niskala.

siitä, että kirjastoja tarvitaan ja käytetään aktiivisesti vähävaraisen väestön asuma-alueilla.

Vuosina 2012–2017 Namibiassa toteutettiin Kirjastot ja kehitys -hanke Suomen kirjastoseuran, Namibian Opetusministeriön kirjasto- ja arkisto-osaston sekä Tanzania Library Service Boardin yhteistyöprojektina. Se jatkoi maanlaajuisesti toimia, joilla tuotiin yleisten kirjastojen kautta tietoyhteiskunnan palveluita ruohonjuuritasolle. Hanke palkkasi kaksi paikallista atk-alan ammattilaista, järjesti työpaikkoja ja yleisten kirjastojen työntekijöiden opintomatkoja Suomeen. Hankkeen avulla luotiin ja vakiinnutettiin uusia yleisen kirjaston toimintamalleja ja palveluja, jotka lähtivät kansallisista tarpeista ja tukivat digitaalista tasa-arvoa ja opiskelua sekä elinkeinoelämän edellytyksiä (Mcharazo, 2012).

Kirjastot ja kehitys -hankkeen osana toteutettiin myös vaikuttavuustutkimus. Sen tulokset näyttivät selvin luvuin, miten uudistuneiden yleisten kirjastojen käyttö konkreettisesti hyödytti eri väestöryhmiä: oppimistulokset olivat parantuneet; tietotekniset taidot olivat parantaneet pienyrityksien taloutta ja lisänneet säädösten tuntemusta ja noudattamista. Työttömät olivat saaneet työpaikkoja ja monet olivat löytäneet apua terveysongelmiin tai saaneet hyödyllistä tietoa hallinnon

prosesseista tai kansalaisyhteiskunnasta. (Mchombu, 2015).

Kirjastot mukaan suuren kansalliseen kehitysohjelmaan

Vuonna 2006 tapahtui jotain merkittävää Namibian kirjastolaitoksen kehityksen kannalta. Ellen Namhila oli saanut yllättäen tietää suuresta USA:n Millennium Challenge Account (MCA) kehitysyhteistyöohjelmasta, josta Namibian hallitus oli hakenut rahoitusta. Hakeamus oli hyväksytty ja alkamassa olivat kansallisen tason neuvottelut siitä, mitä kehitystarpeita rahoitettaisiin.

Millennium Challenge Corporation (MCC), USA:n hallituksen rahoittama, itsenäisesti toimiva instituutio, rahoittaa kehittyvissä maissa määräämisiä MCA-kehitysohjelmia, joiden tavoite on lisätä talouskasvua ja poistaa köyhyyttä. Hankkeet kestävät yleensä viisi vuotta.

Namibian Opetusministeriö oli alkanut valmistella ETSIP ohjelmaan perustuvaa ehdotusta koulutussektori komponenteista osaksi kansallista ohjelmaa. Se olisi vahva ehdokas, johon Maaailmanpankin tutkimuksiin perustuvista ja Maaailmanpankin hyväksymistä strategisista suunnitelmissa. Kirjastosektoria ei nytkään ollut tarkoitus edes harkita. Ellen Namhila kuuli hyvien tietolähteittensä kautta suunnittelusta ja kutsui itsensä suunnitteluryhmään. Myöhemmin hän käytti aktiivisesti laajoja päättäjätä-

Hankkeen avulla luotiin ja vakiinnutettiin uusia yleisen kirjaston toimintamalleja ja palveluja.

son verkostojaan tuodakseen kirjastosektorin kehittämisen hyödyt esille maakuntatason konsultaatioprosesseissa ja lopullisessa hallitustason päätöksentekoprosessissa. Kirjastoverkon kehittäminen perustamalla kolme maakuntakirjastoa, otettiin osaksi hallituksen esitystä MCC:lle.

Kansallisen esityksen komponenttien lopullisesta hyväksymisestä päättää kuitenkin MCC omalla tiukalla due diligence -prosessillaan. Ensi vaihe on puhtaasti taloustieteellinen: projektien on pystyttävä osoittamaan rahallista tuottoa sijoitetulle pääomalle. Tämä on haasteellista, ellei mahdotonta sosiaalisten alueiden kehittämisessä. Löysin tutkimuksia USA:sta, Euroopasta ja Australiasta, missä on kehitetty menetelmiä kirjastojen taloudellisten vaikutusten laskemiseksi. Ympäristö- ja muiden ei-aineellisten arvojen rahal-

lisen arvon määrittelyyn perustuvissa malleissa arvioidaan ihmisten kokema hyöty kirjastopalveluista ja muutetaan se rahalliseksi arvoksi. Toimitimme MCC:lle yhteenvedon näistä tutkimuksista. Kuulin MCC:n edustajalta, että MCC:n ekonomistit hylkäsivät kirjastojen vaikuttavuustutkimukset taloustieteellisesti kestäättömänä pehmotieteenä, joka perustuu mielipiteisiin ja mielikuviin, ei faktaan. Kuitenkin se, että esitimme kirjaston taloustieteellistä vaikuttavuutta mittavien tutkimusten tulokset, vei esityksen toiseen vaiheeseen. Kirjastoverkon kehittäminen pääsi kansainvälisen koulutussektorin asiantuntijaryhmän arviointiin.

Kun myöhemmin haastattelin MCC:n päätöksentekoprosessin tuntevaa henkilöä, sain tietää, että ratkaisivat tekijät siihen, että koulutussektorin

Digitaalista tasa-arvoa rakentamassa. Yleisten kirjastojen ilmaiset yleisietokoneet, internet ja atk-opetus ovat ahkerassa käytössä Greenwell Matongon varattomien kaupunginosan kirjastossa. Kuva: Maru Peltonen.

asiantuntijaryhmä antoi tukensa kirjastosektorin mukaan ottamiselle olivat se, että kirjastojen kehittäminen oli osa ETSIP-ohjelmaa sekä ”mallikirjastot”, edeltävinä vuosina opiskelu- ja tietopalvelukonseptilla kehitetyt yleiset kirjastot. Vierailut Windhoekin Greenwell Matongon vähävaraisen väestön asuma-alueen kirjastossa ja Pohjois-Namibian kirjastoissa oli vakuuttanut asiantuntijaryhmän siitä, että ainakin Namibiassa yleinen kirjasto tuottaa todellista hyötyä nimenomaan köyhälle väestölle. Onneksi olin omalta osaltani ollut hyvin tiukka sen suhteen, että kattava yleisten kirjastojen käytön tilastoiminen oli aloitettu, vaikkakin suuritöisellä manuaalisella kuukausittaisten otosten metodilla. Näin pystyimme tarjoamaan asiantuntijatiimille käyttötilastot usean vuoden ajalta.

Kuulin MCC:n haastateltavalta-

ni, että lopullisissa tiukoissa keskusteluissa päädyttiin siihen, että hyvin toimivilla yleisillä kirjastoilla voi Namibiassa olla todellisia sosiaalisia ja koulutuksellisia vaikutuksia koululaisille, opiskelijoille, lasten kehitykseen, pienyrittäjille, pienviljelijöille, terveydenhoitoon, tietotekniikan saatavuuteen sekä asiantuntijoiden ja kansalaisten elämää ja toimeentuloa parantavan tiedon saatavilla oloon. Näillä perusteilla maakuntakirjastojen rakentaminen hyväksyttiin Namibian MCA-ohjelmaan.

Namibian monialainen taloudellisen kehityksen Millennium Challenge Account -ohjelma (MCA-Namibia), hyväksyttiin vuonna 2008 ja toteutettiin vuosina 2009–2014. 20,8 miljoonaa dollaria käytettiin Namibian kolmen ensimmäisen tähän tarkoitukseen suunnitellun maakuntakirjaston perustamiseen Oshakatiin, (Oshanan

Nelivetoiseen Mercedes Benz -kuorma-autoon sovitettu kirjastoauto. Tällaiset autot jäivät pääosin talliin ylläpitokustannusten ja huoltosopimuksen puutteen takia. Kuva: Ritva Niskala.

maakunta), Helao Nafidiin (Ohangwe-
nan maakunta) ja Gobabisiin (Oma-
heken maakunta).

Maakuntakirjastot toiminnassa ja aktiivisessa käytössä

Opetusministeriön kirjasto-
ja arkisto-osaston johtoryh-
mämme oli ETSIP-ohjelman
osana kehittänyt yleisten kirjastojen ja
maakuntakirjaston suunnittelukehi-
kon (Namibia Library and Archives
Service, 2008). MCA-Namibia kilpai-
lutti ja teki sopimukset arkkitehdin ja
rakennusyhtiön kanssa.

MCA-Namibia rahoitti käyttö-
valmiit kirjastot: arkkitehdin palk-
kaamisen, rakentamisen, sisustuksen,
atk-laitteet henkilöstölle ja yleisökäyt-
töön, kirjaston atk-järjestelmän sekä
peruskirjakokoelman. Suunnittelun
kuluissa mukaan otettiin kirjastoautot,
jotta voitaisiin ulottaa maakuntakir-
jastojen palveluja ympäröivälle maa-
seudulle. Namibian hallitus sitoutui
takaamaan, että kirjastoissa
olisi palvelujen toimin-
nan takaava ammatti-
taitoinen henkilöstö
ja että virka-aikaan
perustuvat yleisten
kirjastojen auki-
oloajat laajennet-
tisiin kattamaan
illat ja viikonloput.
(Millennium Challen-
ge, 2009).

Rakennusprosessissa MC-

C:n/MCA-Namibian palkkaamien
asiantuntijoiden panos oli tärkeää se-
kä kansainvälisin säännöin toteutetuis-
sa hankinnoissa, että rakentamisen ja
teknisten sovellusten laadunvalvon-
nassa. Namibian julkisen hallinnon
rakennusprojekteista puuttui paljolti
laadunvalvonta, koska siihen tarvitta-
vaa teknistä asiantuntemusta oli hyvin
vähän suunnittelusta vastaavissa virka-
rakenteissa. Kirjasto- ja arkisto-osaston
johtoryhmällä oli koko ajan päätösvalta
kirjastoon liittyvissä asioissa.

Tunsin onnistuneeni tärkeässä
asiassa, kun ehdotukseni aurinkoe-
nergian käytöstä uusien kirjastojen
sähkölähteenä sai kannatusta ja to-
teutettiin. Huolimatta maantieteel-
lisistä olosuhteista - aurinko paistaa
siniseltä taivaalta hyvin voimakkaana
lähes vuoden jokaisena päivänä – au-
rinkoenergiaa ei Namibiassa käytetty
juuri lainkaan tuohon aikaan. Tietoa
oli vähän ja epäluulot suuret. Tiesin ko-
kemuksesta, miten suuren osan sähkön
hintaa vei kirjastojen käyttökustannuk-
sissa. Oli tavallista, että julki-

sen sektorin instituutiot
velkaantuivat sähkö-
kustannusten takia.

**Tunsin onnistuneeni
tärkeässä asiassa, kun ehdo-
tukseni aurinkoenergian
käytöstä uusien kirjastojen
sähkölähteenä sai kannatusta ja toteutettiin.**

Aloitteeni aurin-
koenergiasta pää-
energialähteenä
hyväksyttiin kirjas-
to- ja arkisto-osas-
ton viralliseen
suunnittelukehikkoon
ja sen myötä MCA-Nami-
bia suunnitellaan.

Meillä oli onneksi myös ekologiseen kestäväan kehityksen ideologiaan nojaava arkkitehti, joka hyväksyi ajatuksen. Toteutuksessa ei käytetty varaavia akkuja, jotka vaatisivat asiantuntevaa ylläpitoa, vaan verkkoon syöttävää ja sähköyhtiön hinnoittelussa hyvitettyä aurinkoenergiateknologiaa. Olimme edelläkävijöitä. Kuulin viime vuonna Namibiassa vieraillessani, että ainaakaan Oshakatin kirjastossa sähköstä ei ole tarvinnut maksaa, aurinkoenergia toimii.

Kirjastot avattiin suurin juhlallisuuksin vuonna 2014. MCC teettää aina riippumattoman seurantatutkimuksen. Maakuntakirjastojen osalta tutkimuksen toteutti Washingtonin yliopiston Informaatiotutkimuksen laitoksen tutkimusyksikkö, Technology & Social Change Group (TACHA). Ensimmäinen vaihe analysoi kirjastojen perustamisen tavoitteita, suunnittelua ja rakentamista. (Sey, 2016). Toinen vaihe, joka toteutettiin haastatteluin, kyselyin ja havainnoinnilla, etsi vastausta siihen, olivatko yhteiskunnalliset vaikutukset köyhyyden vähentämiseen, väestön toimeentulon paranemiseen ja koulutuksen edistämiseen toteutuneet. Se toteutettiin 2017–2018 kirjastojen oltua toiminnassa 3–4 vuotta.

Maakuntakirjastojen vaikutuksista on näin tutkimustietoa. Seurantatutkimuksen tulokset osoittavat, että kirjastot toimivat suunnitelluilla tavoilla ja käyttö on aktiivista. Tärkeimmiksi resursseiksi käyttäjät kokivat maksuttomat yleisötietokoneet ja internetin,

kopioinnin ja tulostuksen mahdollisuudet sekä opiskelutilat. Myös kirjaston käytön sosioekonomisia hyötyjä raportoitiin. Kirjasto koettiin opiskelun edellytysten parantajana ala-asteesta yliopisto-opiskelijoihin, etäopiskeluun mukaan lukien. Kirjastonkäytön raportoitiin myös auttaneen työttömiä työhäussa sekä edistäneen pienyrityksien ja työntekijöiden toimeentuloa. (Coward et al, 2020).

Tutkimuksessa jäi jostain syystä vailla huomiota Namibian yleisiin kirjastoihin vähitellen uutena tilana ja toimintamuotona tulossa olleet lastenosastot. Maakuntakirjastot sijaitsevat vähävaraisen ja keskituloisen väestön asuinalueiden läheisyydessä. Namibiassa ei juuri ole päivähoitojärjestelmää, eikä näillä alueilla ole muitakaan lapsille kohdennettuja tiloja tai toimintoja, joten kirjastosta tuli myös lasten kehitystä tukeva instituutio. Lukeminen, oppimiseen liittyvät tietokonepelit ja ohjatut toiminnat, kuten läksyissä avustaminen ja ulkoleikit, toivat yhä uusia lapsia kirjastoihin.

Kehityspoliittiset periaatteet ja kirjastot

MCC:n oma loppuraportti (Millennium Challenge, 2022) Namibian maakuntakirjastoprojektista oli minulle ensin järkytys, vaikka tarkemmin ajatellen ei yllätys. MCC ei hyväksynyt TACHAn seurantatutkimuksen tuloksia kirjastojen taloudellisten vaikutusten todisteeksi, koska vaikuttavuutta ei ollut

tutkittu taloustieteellisellä pääoman tuoton analyysillä vaan käyttäjiltä, opettajilta ja päättäjiltä saadun palautteen ja tilastojen perusteella. Tämän vuoksi Namibian kirjastoverkon kehittäminen pysyisi poikkeuksellisen MCC:n soveltaman taloustieteellisen ajattelun kehikossa.

MCC:n johtopäätökset osoittavat mielestäni, miten tärkeää on analysoida ja käyttää hyväksi Namibian kokemuksia siitä, miten kirjastosektorin rahoittaminen voi onnistua myös pragmaattiseen taloustieteelliseen paradigmaan nojaavien kansainvälisten kehitysohjelmien puitteissa ja vaikuttaa positiivisesti kehittyvän maan väestön elinolojen ja tulevaisuuden mahdollisuuksien kehittämiseen.

Namibiassa opetusministeriön kansalliseen strategiaan otettiin mukaan maakuntakirjastojen perustaminen kaikkiin maakuntiin. Neljäs maakuntakirjasto avattiin vuonna 2020 Outapissa, Omusatin maakunnassa, osana julkisen sektorin normaalia investointiohjelmää. Uusi ammatillisesti vakaa maakuntien kirjastosektorin henkilöstörakenne on toteutettu.

MCC:n loppuraportti kritisoi myös esteettisyyden ja viihtyvyyden huomioon ottamisen kustannuksia lisäävänä turhuutena sekä liian korkeatasoisia teknisiä ratkaisuja, joiden ylläpitoon ei kehittyvässä maassa olisi tietotaitoa ja varoja. Kirjastotiimissä meidän ajatuksemme oli ja on, että kaikille avoimet viihtyisät julkiset tilat ovat osa sosiaalista tasa-arvoa ja parempiin elinehtoihin

pyrkimisen mahdollistamista. Tekniset rakenteet eivät olleet monimutkaisia vaan aivan normaaleja verrattuna esimerkiksi Namibian Kansalliskirjastoon ja sairaaloihin. On kuitenkin totta, että koko Namibian julkisella sektorilla rakennusten ja ajoneuvojen huolto ja ylläpito on haasteellista. Niistä vastaa työ- ja liikenneministeriö, jonka alhainen teknisen koulutuksen virkarakenne ei vastaa nyky maailman vaatimuksia. MCA projektissa tehtiin virhe, kun ei huomattu kutsua työ- ja liikenneministeriötä mukaan suunnittelu- ja rakennusvaiheeseen ja sitä kautta sitoutetuksi ylläpitoon. Kirjastot toimivat aina kansallisen rakenteiden kehikossa.

Viime joulukuussa vierailin Pohjois-Namibiassa Oshanan, Ohangwena ja Omusatin maakuntakirjastoissa. Ne toimivat, mukaan lukien etäopiskelijoita, pienviljelijöitä ja pienyrittäjiä tukevat palvelut ja ovat todella aktiivisesti käytettyjä. Ylläpito on onnistunut vuonna 2016 alkaneesta taloudellisesta taantumasta huolimatta. Välttämättömään tietokoneiden uusimiseen ei ole saatu rahoitusta, mutta pientä vuosibudjettia käytetään vähitellen uusien välineiden ostoon. Ministeriö maksaa keskitetysti maakuntakirjastojen laadukkaan internet-yhteyden, pienemmissä kirjastoissa tilanne aaltoilee. Työ kehittyvän maan kirjastosektorin vastuhenkilönä edellyttää useimmiten kirjastotyön yli menevää monitaitoisuutta, verkostoitumista, hallinnon prosessien osaamista ja oma-aloitteisuutta, kuten nähtiin rahoitusohjelmi-

en onnistumisessa. Siinä on haastetta koulutukselle ja jatkokoulutukselle!

Tarvitseeko kirjastotyöntekijä koulutusta ja palkkaa?

Se, että Namibian kirjastosektorilla on liian vähän ammattitaitoista ja kokenutta henkilöstöä, aiheutti suuria ongelmia kehitysohjelmien hallintaan ja toimeenpanoon. Meitä oli vain pieni ryhmä suunnittelemassa ja toteuttamassa hyvin kunnianhimoisia ohjelmia. Tulevaisuuden kannalta yksi tärkeä osatekijä ETSIP-ohjelmassa olikin kirjastoalan pätevytymis- ja jatkokoulutus, jota toteutettiin rahoittamalla työntekijöiden yliopisto-opintoja Namibian yliopistossa, Etelä-Afrikassa ja Britannian maisteriohjelmissa. Kun myöhemmän MCA-Namibia ohjelman aikana onnistuttiin muuttamaan yleisten kirjastojen henkilöstön rekrytointivaatimukset, tarvittavaa ammattitaitoista henkilökuntaa oli näin jo työelämässä.

Namibian yleisten kirjastojen historia alkoi kolonialismin ja apartheidin aikana, jolloin kirjastoja perustettiin kaupunkeihin valkoisen väestön ajanvietteeksi lainakirjastoina. Henkilöstöksi riitti nimelliseen palkkaan tyytyvä henkilö. Itsenäistymisen ja apartheidin purkamisen jälkeenkin, kun kirjastot avautuivat koko väestölle ja niitä alettiin vähitellen perustaa kattavasti maan eri puolille, henkilöstörakenteeseen ei tullut juuri muutoksia. Ministeriön kirjasto-osaston lisäksi maakuntatasolla oli käytännössä vain kaksi am-

mattitaitoista kirjastonhoitajaa, jotka työskentelivät yleensä maakunnan opetussektorin hallintotoimistossa. Yleisten kirjastojen palveluista vastasi lukiotason koulutuksen saanut kirjastovirkailija, apunaan siivooja.

Julkisessa hallinnossa henkilöstörakenteen muutoksia ei käytännössä hyväksytty, koska henkilöstökustannuksia pyrittiin pienentämään kaikilla aloilla riippumatta siitä, mikä oli lähtötilanne. Hallituksen MCC:n kanssa solmittu sopimus ja MCC/MCA-Namibian konkreettinen tuki saivat aikaan sen, että maakuntakirjastojen ja maakuntien kirjastoverkon ammattitaitoiseen henkilöstöön perustuvan uusi virkarakenne hyväksyttiin ministeriötasolla. Maakuntakirjastoissa on nyt kirjasto- ja tietopalvelualan ammattilaisten muodostamat osastonjohtaja- ja erikoiskirjastonhoitajatason tiimit. Lisäksi jokaiseen yleiseen kirjastoon tuli 1–2 pätevän kirjastonhoitajan virkaa. Silloisen opetusministerin tuella, ylitettiin lisäksi valtion henkilöstöstä vastaavan viraston vastustus ja kuhunkin maakuntakirjastoon saatiin kaksi atk-virkaa. Tämä oli ensiarvoisen tärkeää sekä maakuntakirjaston että maakuntien yleisten kirjastojen tietotekniikkapalvelujen toimivuudelle ja luotettavuudelle.

Toinen suuri ongelma oli alhainen palkkaus. Itsenäistymisen jälkeen tehdyssä julkisen hallinnon palkka-asteikkojärjestelmässä kirjastoalan työ oli arvioitu toimistotyöksi, joka ei vaa-di erityisosaamista ja sen mukaisesti palkat olivat jopa johtavissa viroissa

hyvin alhaiset. Kokeneen ammattihenkilökunnan kato oli suuri yksityissektorin ja korkeakoulujen ratkaisevasti korkeampien palkkojen takia.

Tilanteen korjaamiseen saatiin yllättäen tilaisuus, kun Namibiassa aloitettiin vuonna 2011 julkisen sektorin palkkauksen uudelleen arviointi työn arviointiprosessilla. Kirjasto- ja arkisto-osaston johtotiimissä osallistuivat aktiivisesti kansainvälisen konsultin toteuttamaan prosessiin. Kävi ilmi, että käytetty työarvioinnin asteikko ja sen käytön ohjeistus ei vaikuttanut pisteyttävän tiedon organisointi-, tietopalvelu- ja tiedontarveanalyysitaitojen millään kriteereillä. Pilottivaiheen keskusteluissa saimme tilaisuuden selittää, miten tietopalvelu, tiedon organisointi ja aineistonhankinta toimivat tarpeiden, ongelmien ja olemassa olevien aineistojen analyysin sekä tiedon organisoimisen välineiden hallinnan kautta, ja mitä ongelmia yhteisölle syntyy, jos tätä ei tehdä. Päädyimme yhteisymmärrykseen siitä, että kirjastosektorin osaamisalueet otettaisiin huomioon

ainakin analyttisten taitojen kriteerin alueella.

Oli hienoa nähdä, että vuoden 2012 alun virkanimikkeiden tason arviointiraportissa kirjastonhoitajan tietotaito ja sen mukaan palkkaluokat oli arvioitu muiden akateemisten ammattien tasolle. Lisäksi kirjastovirkailijoiden pätevyysvaatimukset määriteltiin uudestaan. Pelkän ylioppilastutkinnon sijasta virkailijoilta vaadittaisiin kolmivuotinen yliopiston informaatiotutkimuksen diplomi. Palkkatason nousu ja uudet tutkintovaatimukset ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä alan houkuttelevuuden, ammattitaitoisen henkilökunnan pysyvyyden sekä opiskelu- ja tietopalvelukirjastopalvelujen ja toimintojen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Maahanmuuttajan elämä

Noina mielenkiintoisina vuosina 2001–2013 tunsin olevani Namibiassa mukana rakentamassa tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa. Tänä aikana toteutettiin yleisen kir-

Windhoekin liikekeskustaa.
Kuva Ritva Niskala.

Työtoverini Theopolina Shuumbilin häissä maaseudulla. Ritva Niskalan kuva-arkisto.

jaston muutos apartheid-ajan pienen valkoisen vähemmistön perinteisestä lainakirjastosta koko maan väestön tarvitsemaksi opiskelua, tiedonhakua ja digitaalista tasa-arvoa tukevaksi opiskelu- ja tietopalvelukirjastoksi. Ulkomaalaisen työhön kuului aina myös paikallisten työntekijöiden mentorointi. Tutustuin ja tein töitä monien alan kehittämiseen motivoituneiden nuorten ammattilaisten kanssa.

Tulin näin myös eläneeksi maahanmuuttajana suurimman osan työurastani. Tein mielekästä työtä ja elin onnellista elämää Namibiassa. Se ei voi olla vaikuttamatta omakohtaiseen näkemykseen maahanmuutosta. Kenellä on oikeus etsiä töitä ja parempaa elämää kotimaansa ulkopuolelta? Häm-

mästyin, kun näin tilastoja siitä, miten suuressa määrin suomalaiset ovat olleet maahanmuuttajina USA:han, Kanadaan ja Australiaan. Viimeisin suuri muuttoaalto alkoi 1960-luvulla Ruotsiin, jonne muutti yli puoli miljoonaa suomalaista etsiäkseen toimeentuloa ja parempaa elämää. Nykyisin ulkomailla asuvia suomalaisia on noin 300 000 ja suomalaistaustaisia noin 1,5 miljoonaa. Lähdin Suomesta kuten niin sanonut taloudelliset pakolaiset tai työperäiset maahanmuuttajat etsimään mielekästä työtä ja parempaa elämää ja löysin sen. Namibiassa minut hyväksyttiin hyvin nopeasti osaksi yhteisöä, minua kohdeltiin työssä ja sosiaalisissa suhteissa namibialaisena.

Tämän ja kahden aiemmin julkaistun artikkelin kirjoittaminen työskentelystä, elämästä ja kirjastosektorin haasteista ja kehityksestä Mosambikissa ja Namibiassa on ollut antoisaa, innostavaa reflektointia ja siitä olen todella kiitollinen kahdelle ihmiselle. Artikkelien kirjoittamisen alkuperäinen idea oli Maria Forsmanin. Hän myös luki eri versiot ja piti huolta, että artikkelit tosiaan valmistuivat julkaisukuntoon. Marjatta Lahti puolestaan luki, rohkaisi ja antoi arvokkaita kommentteja käsikirjoitusversioista pitkän Etelä-Afrikan ja Namibian todellisuuden ja kirjastosektorin tuntemuksensa perusteella. ✨

Sarjan aiemmat osat on julkaistu Signumin numeroissa [2/2023](#) ja [3/2023](#).

Kirjallisuutta

COWARD, C., FELLOWS, ROTHSCILD, C., AND YIM, M. (2020). Namibia's Regional Libraries: Final Report of the Regional Study and Resource Center (RSRC) Activity Evaluation. Washington: Millennium Challenge Corporation. <https://digital.lib.washington.edu/researchworks/handle/1773/46228>

MCHARAZO, A., KAUIA, V. & LAHTI, M. (2012). Libraries for development: partnerships, ICT and making public libraries relevant to communities in Tanzania and Namibia. Paper presented in the 78th IFLA Congress. <https://www.ifla.org/past-wlic/2012/101-mcharazo-en.pdf>

MCHOMBU, K. (2015). Libraries for Development. Final Report. Finnish Library Association, Namibia Library and Archives Services and Tanzania Library Services Board. Unpublished report.

Millennium Challenge Account Namibia (2009) MCA Namibia Education Project Description April 2009. http://www.mcanamibia.org/files/files/PDFs/mca_namibia_education_project_description.pdf

Millennium Challenge Corporation (2022). MCC learning report. <https://mcc.icpsr.umich.edu/evaluations/index.php/catalog/1552>

NAMHILA, E. & NISKALA, R. (2013). Libraries supporting national development goals in Namibia. IFLA Journal 39(1) 58–69. <https://doi.org/10.1177/0340035212473428>

Namibia Library and Archives Service (2008). Regional Study and Resource Centre concept brief.

Republic of Namibia: Ministry of Education (2006). National, regional and Community libraries in ICTs in education implementation plan guide. Tech/Na!. 42-46. Windhoek. Ministry of Education.

Republic of Namibia: Ministry of Education (2007). Education and Training Sector Improvement Programme (ETSIP): Planning for a learning nation. Programme document: Phase I (2006–2011). Windhoek. <https://planipolis.iiep.unesco.org/en/2007/education-and-training-sector-improvement-programme-etsip-planning-learning-nation-programme>

SEY, A. & FELLOWS, M. (2016). Namibia RSRC Activity Performance Evaluation: Component 1 Report. Seattle. Technology & Social Change Group, University of Washington Information School. <https://digital.lib.washington.edu/researchworks/handle/1773/37269>

Kirjoittaja
RITVA NISKALA
rniskala@gmail.com

